

कल्पना करा . . .

सकाळची मस्त वेळ आहे . . .

आई पेपर वाचतेय . . .

वडील चहा करत आहेत . . .

भाऊ नाशत्याची तयारी करतोय . . .

बहीण व्यायाम करतेय . . .

जरा विचित्र वाटतंय ना? वाटणारच!

कारण असं चित्र घरांमध्ये आपण कधी पाहिलंच नाहीये किंवा क्वचितच पाहातो. कारण आपल्या समाजामध्ये घरकाम ही फक्त स्त्रियांचीच जबाबदारी समजली जाते. मग ती स्त्री गृहिणी असो किंवा नोकरी करणारी असो, घरातली सगळी कामं तिलाच करावी लागतात.

आज २१व्या शतकात मुली घराबाहेर पडत आहेत, कॉर्पोरेट क्षेत्रात नोकऱ्या करत आहेत, नोकरीच्या ठिकाणी महत्त्वाच्या जागा त्या सांभाळत आहेत. मात्र आज देखील लग्नाच्या वेळी हमखास फक्त मुलीला (मुलाला नाही हं) प्रश्न विचारला जातो – “स्वयंपाक करता येतो का?” यातून हे स्पष्ट होतं की लग्नानंतर घरकाम मुलीलाच करावंचे असते. घरकाम येत नसेल तर मुलगी अपात्र ठरते. आजही अनेक स्त्रिया केवळ घराची, मुलांची आणि सासू-सासऱ्यांची जबाबदारी आहे म्हणून अर्धा वेळ (पार्ट टाईम) नोकरी करतात किंवा मूल झाले की नोकरी सोडून देतात. असं का? घर जर सगळ्यांच आहे तर मग घरातल्या कामांची जबाबदारी फक्त स्त्रियांचीच का?

घरकामाला दुय्यम समजणारे पुरुष, स्वयंपाक, शिवणकाम अशी घरात कमीपणाची वाटणारी कामं दुसरीकडे मात्र जिथे पैसा मिळतो तिथे ही सगळी कामं करताना दिसतात – हॉटेलमधील शेफ, आचारी, टेलर, चहा-वडापावचा गाडा चालवणारे इ. हे बहुतांशी पुरुषच असतात. पण हीच कामं घरामध्ये करण्यात मात्र त्यांना कमीपणा वाटतो.

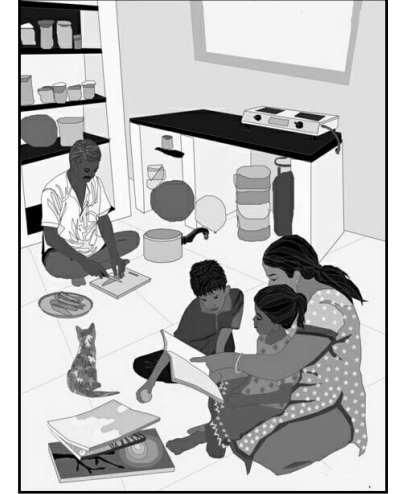
समाजामध्ये असलेली स्त्री-पुरुष विषमता, स्त्रियांचं दुय्यम स्थान याला कारणीभूत आहे. आपला समाज स्त्री-पुरुषांना माणूस म्हणून घडवण्यापेक्षा दोन विशिष्ट चौकटींमध्ये घडवतो. कामांच्या विभाजनाचे हे संस्कार लहानपणापासूनच केले जातात. लहान मुलाला खेळायला कार, बंदूक, विमान तर मुलीला खेळण्यासाठी बाहुली, भातुकली दिली जाते. मुलाला नेहमी बाहेरची कामं सांगितली जातात तर मुलीला घरकामात अडकवलं जातं. त्यामुळे “बाहेरचं काम हे पुरुषांचं आणि घरातलं काम हे बाईचं” हे समीकरण अगदी पक्क होतं . . . ‘सुगृहिणी’, ‘सुगरण’, ‘सुपरवूमन’, ‘सुपरमॉम’ अशा विशेषणांचा वापर करत स्त्रियांच्या घरकामाचं उदात्तीकरण करून त्यांना अजूनच घरकामामध्ये अडकवून ठेवलं जातं. कर्तृत्ववान स्त्रीला विचारलं जातं की “घर आणि करियर ह्या दोन्ही आघाड्या तुम्ही कशा काय सांभाळता?”

आज २१व्या शतकात नवरा-बायको दोघेही नोकरी करणाऱ्या घरांमध्ये “मी माझ्या बायकोला किचनमध्ये मदत करतो” असं म्हणणारे काही पुरुष आपल्याला नक्कीच भेटतील. पण मदत या शब्दामध्येच हे निहित आहे की घरकाम ही त्यांची जबाबदारी नाही. म्हणून ही मदत जबाबदारीमध्ये बदलण्याची गरज आहे.

चला, जगाला स्त्रियांकडे पाहण्याची नवी दृष्टी देऊया...

“घरकाम हे घरातील प्रत्येक व्यक्तीचं कर्तव्य आहे” हे तत्त्व म्हणून स्वीकारण्याची गरज आहे. कौटुंबिक स्वास्थ्याचा विचार हा फक्त स्त्रियांनी करायचा नसून तो स्त्री-पुरुष दोघांनी मिळून करायला हवा. ही नवीन मूल्यं कुटुंबात, समाजात रुजवण्याची गरज आहे. आणि सगळ्यात महत्त्वाचं म्हणजे हे सगळं प्रत्यक्षात आणण्यासाठी स्वतःमधल्या पुरुषी मूल्यांशी संघर्ष करण्याची गरज आहे. तसेच बायकी मूल्यंही बदलण्याची गरज आहे. “मी सुपरवूमन” हे सिद्ध करण्याची गरज नाही.

समाजामध्ये खऱ्या अर्थाने स्त्री-पुरुष समानता आणण्यासाठी आज स्त्रियांनी घराच्या चौकटी ओलांडून बाहेरच्या जगाशी ओळख करून घेण्याची जेवढी गरज आहे तेवढीच गरज आहे पुरुषांनी स्वयंपाकघराची चौकट ओलांडून आत येण्याची. स्त्रियांकडे पाहण्याची ही अन्यायकारक दृष्टी काही फक्त घरकामापुरतीच नाही. तर समाजात इतरत्रही स्त्रियांकडे दुय्यम नागरिक म्हणूनच पाहिलं जातं. सर्वच पातळ्यांवर स्त्रियांसोबत भेदभाव, अन्याय होताना दिसतो. हा अन्याय दूर होऊन खऱ्या अर्थाने स्त्री-पुरुष समानता यावी असं आम्हाला वाटतं.

म्हणूनच दीडशे वर्षांपूर्वी स्त्री-पुरुष समतेसाठी लढणाऱ्या महात्मा फुले व सावित्रीबाई फुलें यांचा वारसा घेऊन आम्ही गेल्या काही वर्षांपासून ‘अभिव्यक्ती’ संघटनेतर्फे ह्या सर्व प्रश्नांवर संघटितपणे काम करत आहोत. आम्ही तुमच्यासारख्याच सर्वसामान्य मुली आहोत. यात तुम्हीही सहभागी व्हा असे आवाहन. त्यासाठी आमच्या खालील पत्त्यावर संपर्क करा.

एकीतं एक एक, निर्भीड साऱ्या बना गं!

संपर्क पत्ता: अभिव्यक्ती, सिंडिकेट बँकेसमोर, लॉ कॉलेज रोड, नळ स्टॉपजवळ, पुणे – ४.

या पत्त्यावर दर महिन्याच्या पहिल्या रविवारी सकाळी ९-१२ या वेळेत महिलांची बैठक होते.

☎ अलका – ९४२२३९९९२९, अजित – ९४२३५८६३३०

✉ pune.abhivyakti@gmail.com

🌐 www.lokayat.org.in

अभिव्यक्ती

📍 abhivyakti.pune